

Sygn. akt III PSKP 49/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 grudnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Józef Iwulski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Maciej Pacuda

SSN Romualda Spyt

w sprawie z powództwa T. R.

przeciwko Syndykowi Masy Upadłości [...] A. Sp. z o.o. w upadłości likwidacyjnej

o odszkodowanie, ustalenie i przywrócenie do pracy,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 7 grudnia 2021 r.,

skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i

Ubezpieczeń Społecznych w W.

z dnia 30 maja 2019 r., sygn. akt VIII Pa [...],

1. oddala skargę kasacyjną

**2. zasądza od powoda na rzecz pozwanego kwotę 1.800 (jeden
tysiąc osiemset) zł tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 28 lipca 2014 r., przeciwko stronie pozwanej A. sp. z o.o. z siedzibą w K., powód T. R. wniósł o przywrócenie go do pracy na zajmowanym stanowisku na warunkach określonych w umowie o pracę zawartej w dniu 1 marca

1990 r. i w porozumieniach zmieniających, o zasądzenie od strony pozwanej na jego rzecz kwoty 45.000 zł wraz z odsetkami od dnia doręczenia pozwu do dnia zapłaty tytułem 3-miesięcznego wynagrodzenia za czas pozostawania bez pracy, ewentualnie zaś o ustalenie istnienia stosunku pracy między nim a stroną pozwaną na zajmowanym stanowisku na warunkach określonych w umowie o pracę zawartej w dniu 1 marca 1990 r. i w porozumieniach zmieniających. Powód wniósł także o zasądzenie od strony pozwanej kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Postanowieniem z dnia 16 grudnia 2014 r., VIII GU (...), Sąd Rejonowy w W. (I) ogłosił upadłość A. sp. z o.o. z siedzibą w K. obejmującą likwidację majątku dłużnika oraz (V) wyznaczył syndyka upadłości w osobie T. Z.

Postanowieniem z dnia 28 stycznia 2015 r., X P (...), Sąd Rejonowy w W., X Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zawiesił postępowanie na podstawie art. 177 § 1 pkt 4 k.p.c. i zawiadomił syndyka upadłości o toczącym się postępowaniu, zobowiązując go do złożenia oświadczenia, czy wstępuje do niniejszego postępowania. Postanowieniem z dnia 18 lutego 2015 r., X P (...), Sąd Rejonowy w W. X Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych podjął zawieszone postępowanie. Postanowieniem z dnia 20 maja 2015 r., X P (...), Sąd Rejonowy w W., X Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych ponownie zawiesił postępowanie na podstawie art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. Postanowieniem z dnia 28 października 2016 r., X P (...), Sąd Rejonowy w W., X Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych podjął zawieszone postępowanie na mocy art. 180 § 1 pkt 4 k.p.c. Postanowieniem z dnia 11 września 2017 r., X P (...), Sąd Rejonowy w W., X Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wezwał syndyka upadłości A. sp. z o.o. z siedzibą w K. w upadłości likwidacyjnej do wzięcia udziału w sprawie i postanowił prowadzić postępowanie przeciwko niemu. W dniu 30 listopada 2017 r. Sąd Rejonowy w W., X Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych postanowił o podjęciu postępowania przeciwko syndykowi upadłości A. sp. z o.o. z siedzibą w K. w upadłości likwidacyjnej, także w sprawie o ustalenie istnienia stosunku pracy.

W piśmie procesowym z dnia 12 kwietnia 2018 r. powód ostatecznie sprecyzował żądanie pozwu, wskazując, że domaga się ustalenia, iż od dnia 14 lipca 2014 r. między nim a pozwaną istnieje stosunek pracy na zajmowanym

stanowisku, na warunkach określonych w umowie o pracę zawartej w dniu 1 marca 1990 r. i w porozumieniach ją zmieniających, ewentualnie zaś o przywrócenia do pracy, a alternatywnie o zasądzenie odszkodowania w wysokości 45.000 zł. Powód wniósł także o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w wysokości 4-krotności stawki minimalnej.

Wyrokiem z dnia 16 października 2018 r., X P (...), Sąd Rejonowy w W., X Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 45.000 zł brutto wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od dnia 5 września 2014 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. oraz ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty tytułem odszkodowania za niezgodne z przepisami prawa rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia (pkt I), w pozostałym zakresie powództwo oddalił (pkt II), koszty zastępstwa procesowego między stronami wzajemnie zniósł (pkt III), nakazał stronie pozwanej uiścić na rzecz powoda kwotę 2.250 zł tytułem części uiszczonej przez niego opłaty stosunkowej od pozwu (pkt IV) oraz wyrokowi w punkcie I nadał rygor natychmiastowej wykonalności do kwoty 15.000 zł brutto (pkt V).

Sąd Rejonowy oparł swoje rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach faktycznych:

Strona pozwana A. sp. z o.o. z siedzibą w K. powstała na mocy umowy spółki sporządzonej w formie aktu notarialnego w dniu 19 grudnia 1989 r. Powód miał 67 udziałów w spółce (45%), zaś J. S. 83 udziały (55%). Organem uprawnionym do reprezentacji spółki był zarząd, przy czym do składania oświadczeń i podpisywania w imieniu spółki wymagane było współdziałanie dwóch członków zarządu albo jednego członka zarządu łącznie z prokurentem. Członkami zarządu byli J. S. jako prezes oraz powód jako wiceprezes. Zgodnie z § 2 umowy, spółka używała skrótu "A. sp. z o.o.". Według § 17 pkt 6 umowy spółki umowę o pracę w jej imieniu z członkami zarządu zawierał pełnomocnik powołany przez zgromadzenie wspólników spośród wspólników, ponadto wspólnicy podlegać mieli zarządowi, który przyjmuje i zwalnia pracowników oraz wyznacza ich wynagrodzenie. Powód w dniu 1 marca 1990 r. zawarł z pozwaną umowę o pracę na czas nieokreślony, na podstawie której objął stanowisko specjalisty ds. technicznych w wymiarze całego etatu. Na mocy porozumienia z dnia 25

września 1991 r. powód objął stanowisko wiceprezesa. Od dnia 18 czerwca 2002 r. powód był upoważniony do podpisywania dokumentów wynikających ze stosunku pracy z pracownikami spółki. Średnie miesięczne wynagrodzenie powoda liczone jak ekwiwalent za urlop wynosiło 15.000 zł brutto (10.523,58 zł netto). Księgowość pozwanej prowadzona była w systemie komputerowym D. oraz SAP. Gdy kontrahent podpisywał umowę, tworzony był kosztorys w systemie D., który następnie był przenoszony do systemu SAP. W kosztorysie znajdowały się informacje dotyczące m.in. sprzedanego produktu, odbiorcy. Jeśli odbiorca był inny niż osoba, na którą należało wystawić fakturę, w systemie oznaczano także adresata faktury. Osoba ta widniała w systemie SAP jako kontrahent. Faktury VAT wystawiane były przez system SAP. J. S. został upoważniony do podpisywania dokumentów wynikających ze stosunku pracy z pracownikami pozwanej od dnia 20 listopada 2001 r. Upoważnienie zostało udzielone przez zarząd spółki, reprezentowany przez wiceprezesów zarządu. W dniu 3 grudnia 2008 r. zarząd pozwanej spółki w składzie J. S. (prezes zarządu), M. C. (wiceprezes zarządu) oraz T. R. (wiceprezes zarządu) podjął uchwałę, zgodnie z którą decyzje dotyczące zatrudniania pracowników w spółce i w spółkach zależnych miały być podejmowane wspólnie przez wszystkich członków zarządu w formie uchwały zarządu.

Pismem z dnia 16 kwietnia 2012 r. powód cofnął wszelkie upoważnienia dane J. S. do podpisywania dokumentów, a w szczególności upoważnienie z dnia 20 listopada 2001 r. do jednoosobowego podpisywania dokumentów wynikających ze stosunku pracy z pracownikami spółki. Tego samego dnia J. S. potwierdził otrzymanie pisma.

Wyrokiem z dnia 30 stycznia 2013 r. Sąd Okręgowy w W. X Wydział Gospodarczy oddalił powództwo J. S. przeciwko T. R. o wyłączenie współnika. W dniu 5 czerwca 2013 r. Sąd Apelacyjny w (...) I Wydział Cywilny oddalił apelację od tego wyroku.

W dniu 11 lipca 2013 r. odbyło się zwyczajne zgromadzenie współników spółki, podczas którego podjęto uchwały o numerach od 1 do 9. W uchwale nr 4 zatwierdzono sprawozdanie finansowe spółki za okres od 1 stycznia 2012 r. do 31 grudnia 2012 r. W uchwale nr 5 udzielono absolutorium powodowi jako wiceprezesowi zarządu pozwanej spółki, z wykonywania przez niego obowiązków

za okres od 1 stycznia 2012 r. do 31 grudnia 2012 r. W uchwale nr 7 powołano J. S. w skład zarządu spółki, powierzając mu funkcję prezesa zarządu. W uchwale nr 8 powołano R. J. w skład zarządu spółki, powierzając mu funkcję członka zarządu spółki. W uchwale nr 9 stwierdzono wygaśnięcie mandatu powoda oraz odwołano go z pełnienia funkcji wiceprezesa zarządu spółki i członkostwa w zarządzie spółki. W tym samym dniu zarząd spółki w osobach J. S. (prezes zarządu) oraz R. J. (wiceprezes zarządu) podjął uchwałę nr 2/13, na mocy której zawiesili powoda do odwołania w wykonywaniu obowiązków pracowniczych w spółce oraz zwolnili go z obowiązku świadczenia pracy na rzecz spółki w okresie zawieszenia, z zachowaniem prawa do wynagrodzenia. W dniu 12 lipca 2013 r. powodowi odmówiono wstępu na teren spółki. Jednocześnie powód został poinformowany, że 11 lipca 2013 r. odbyło się zgromadzenie wspólników spółki, podczas którego m.in. odwołano go z funkcji członka zarządu spółki. Ponadto oświadczono, że powód został zwolniony z obowiązku świadczenia pracy, jednocześnie odmawiając przedstawienia stosownej dokumentacji potwierdzającej wskazane okoliczności.

W dniu 12 sierpnia 2013 r. odbyło się nadzwyczajne zgromadzenie wspólników spółki, podczas którego podjęto uchwały o numerach od 1 do 22. W uchwale nr 20 odwołano wszystkich dotychczasowych członków zarządu spółki z pełnionych przez nich funkcji oraz z członkostwa w zarządzie spółki, powołano R. J. w skład zarządu spółki do pełnienia funkcji wiceprezesa zarządu spółki oraz powołano J. S. w skład zarządu spółki do pełnienia funkcji prezesa zarządu spółki. W głosowaniu tajnym oddano 87 głosy za oraz 67 głosów przeciw.

W dniu 4 grudnia 2013 r. wpis do Krajowego Rejestru Sądowego uzyskała spółka A. sp. z o.o., której jedynym wspólnikiem oraz członkiem jednoosobowego zarządu był J. S.. Celem utworzenia przez J. S. spółki było usprawnienie przepływu finansowego między stroną pozwaną a jej kontrahentami. Spółka A. sp. z o.o. zajmowała się wyłącznie realizacją zadań strony pozwanej (A. sp. z o.o.), w szczególności sprzedażą produktów wyprodukowanych przez stronę pozwaną.

W dniu 19 marca 2014 r. T. R. (powód) wraz z D. P. R. zawiązali spółkę pod firmą "A. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością". Spółka ta używała nazwy skróconej A. sp. z o.o. lub A. spółka z.o.o. Prezesem zarządu tej spółki został

powód T. R.. Spółka została zarejestrowana w Krajowym Rejestrze Sądowym z dniem 23 maja 2014 r.

Od początku 2014 r. sprzedaż odbywała się bezpośrednio przez stronę pozwaną, dealerów oraz spółkę A. i A. sp. z o.o. w organizacji. Utworzenie spółki A. sp. z o.o. w organizacji miało na celu utrzymanie płynności finansowej w marcu tego roku. Powód nie miał bowiem możliwości dokonywania transakcji z rachunków bankowych pozwanej spółki. Sprzedaż odbywała się na tej zasadzie, że klienci płacili w kasie pozwanej spółki gotówką. Była wówczas wystawiana faktura przez stronę pozwaną, którą opłacano ze środków przekazanych w gotówce od klienta. W przypadku osób, które nie miały możliwości przekazania gotówki w kasie spółki, były zawierane umowy z klientem przez A. sp. z o.o. w organizacji. Pieniądze były przelewane na konto A. sp. z o.o. w organizacji a PPW A. wystawiała fakturę na A. sp. z o.o. w organizacji. Powód po otrzymaniu faktury wypłacał pieniądze z konta spółki A. sp. z o.o. w organizacji i przekazywał je w gotówce pozwanej spółce. Co do zasady powód opłacał fakturę w ciągu 2-3 dni od jej wystawienia. Dane dotyczące transakcji między A. sp. z o.o. w organizacji a pozwaną spółką odnoszące się do czyszczalni wstępnego czyszczenia były dostępne w systemie SAP. Dyrektor finansowy pozwanej spółki miał dostęp do systemu SAP i powyższych danych.

W dniu 27 marca 2014 r. powód wystawił jako sprzedający fakturę pro forma nr (...) na kwotę 12.054 zł za czyszczalnię wstępnego czyszczenia WWW60 Typ A.. Sprzedawcę oznaczono na fakturze jako A. sp. z o.o. w organizacji, ul. K. (...), W.. Nabywcą towaru było Gospodarstwo Rolne K.. Na fakturze wskazano numer rachunku bankowego (...) w B. w W.. Wskazana na fakturze kwota została zapłacona w dniu 27 marca 2014 r. przelewem na wskazany na fakturze numer rachunku bankowego. W dniu 17 kwietnia 2014 r. dyrektor finansowy przystąpił do kontroli poprawności transakcji finansowych z okresu od stycznia do marca 2014 r. W tym czasie zlecenie dotyczące czyszczalni było w systemie oznaczone jako otwarte.

Na początku maja 2014 r. pracownica pozwanej M. S. zorientowała się, że czyszczalnia, która została dostarczona klientowi na początku kwietnia 2014 r., nie została opłacona. Pracownica zafakturowała czyszczalnię w maju, wystawiając

fakturę na Ł. K.. Faktura nie była dosyć długo opłacana. Klient w maju 2014 r. zadzwonił do M. S. i poinformował, że pieniądze wpłacił. W wiadomości e-mail Ł. K. przesłał numer rachunku, na który przelał pieniądze.

Z tą informacją M. S., zaraz po otrzymaniu wiadomości e-mail, poszła do głównej księgowej i dyrektora finansowego pozwanej. Powód zwracał się do pozwanej spółki o wystawienie faktury dotyczącej czyszczalni, gdy miał już na koncie A. sp. z o.o. w organizacji pieniądze od klienta. Faktura była powodowi potrzebna do przekazania pieniędzy do pozwanej spółki. Faktura dla powoda nie została wystawiona. Zamiast tego wystawiona została faktura na odbiorcę Ł. K.. Sprzedaż czyszczalni odbyła się między stroną pozwaną a A. sp. z o.o. w organizacji. A. sp. z o.o. w organizacji dokonała następnie sprzedaży na rzecz Ł. K.. W wiadomości e-mail z dnia 22 maja 2014 r. Ł. K. oświadczył, że dokonał płatności za czyszczalnię wstępnego czyszczenia, dokonując przelewu kwoty 12.067 zł w dniu 27 marca 2014 r. Informacja ta została potwierdzona pismem z dnia 16 lipca 2014 r. kierowanym do PPW A. sp. z o.o. oraz potwierdzeniem przelewu.

Pismem z dnia 14 lipca 2014 r., podpisanym przez J. S. jako prezesa zarządu pozwanej spółki, strona pozwana złożyła powodowi oświadczenie o rozwiązaniu umowy o pracę bez wypowiedzenia z winy pracownika, ze względu na ciężkie naruszenie podstawowych obowiązków pracowniczych. Ciężkiego naruszenia przez powoda podstawowych obowiązków pracowniczych strona pozwana upatrywała w przywłaszczeniu należnego stronie pozwanej wynagrodzenia z tytułu realizowanych zleceń. W treści oświadczenia wskazano, że w dniu 19 marca 2014 r. powód zawiązał spółkę pod firmą "A. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością", której nie tylko nazwa, ale i przedmiot działalności zostały określone w sposób niemal tożsamy z pozwaną spółką. Dalej stwierdzono, że w sposób zamierzony i celowy powód wprowadził w błąd kontrahenta pozwanej spółki Ł. K., przez podanie mu rachunku bankowego zawiązanej przez powoda spółki na potrzeby uiszczenia płatności na rzecz pozwanej spółki za czyszczalnię wstępnego czyszczenia. W związku z tym należna pracodawcy kwota 12.054 zł została zaksięgowana na koncie spółki zawiązanej przez powoda. O zaistniałej sytuacji zarząd pozwanej spółki powziął wiadomość w dniu 16 czerwca 2014 r.

Oświadczenie o rozwiązaniu umowy o pracę zawierało pouczenie o przysługującym powodowi prawie odwołania się do sądu pracy. Jako podstawę działania J. S. w imieniu pracodawcy wskazane zostało upoważnienie z dnia 20 listopada 2001 r. Pismem z dnia 22 lipca 2014 r. powód oświadczył, że rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia z dnia 14 lipca 2014 r. uznaje za nieskuteczne, w związku z czym domaga się dopuszczenia do pracy celem kontynuowania jej świadczenia na dotychczasowym stanowisku.

Wyrokiem z dnia 22 września 2014 r. Sąd Okręgowy w W., X Wydział Gospodarczy stwierdził nieważność uchwał nr 1-9 Zwyczajnego Zgromadzenia Wspólników A. sp. z o.o. z dnia 11 lipca 2013 r. Wyrokiem z dnia 24 lutego 2015 r. Sąd Apelacyjny w (...), I Wydział Cywilny oddalił apelację pozwanej od tego wyroku. Wyrokiem z dnia 8 lipca 2015 r. Sąd Okręgowy w W., X Wydział Gospodarczy stwierdził nieważność uchwał nr 7, 8, 9 i 20 Nadzwyczajnego Zgromadzenia Wspólników pozwanej z dnia 12 sierpnia 2013 r. Wyrokiem z dnia 28 stycznia 2016 r. Sąd Apelacyjny w (...), I Wydział Cywilny oddalił apelację pozwanej od tego wyroku.

W dniu 21 marca 2017 r. dokonano zbycia zorganizowanej części przedsiębiorstwa wchodzącej w skład masy upadłości A. sp. z o.o. z siedzibą w K. w upadłości likwidacyjnej. W dniu 31 marca 2017 r. przekazano nabywcy U. sp. z o.o. majątek będący przedmiotem umowy. Ostatni dokument wyrejestrowania ZUS ZWUA został złożony przez płatnika A. sp. z o.o. w upadłości likwidacyjnej w dniu 8 stycznia 2018 r.

Sąd Rejonowy w pierwszej kolejności dokonał oceny, czy w dniu 14 lipca 2014 r. doszło do rozwiązania stosunku pracy łączącego strony. Sąd Rejonowy odwołał się do wyroków stwierdzających nieważność uchwał Zwyczajnego i Nadzwyczajnego Zgromadzenia Wspólników pozwanej. Następnie przedstawił, że w doktrynie i orzecznictwie aktualne jest stanowisko, iż wyrok stwierdzający nieważność uchwały wspólników ma charakter konstytutywny, wywołujący skutek *ex tunc*, gdyż jest niezbędny do wykluczenia uchwały z obrotu prawnego i to ze skutkiem wstecznym od chwili jej podjęcia.

W konsekwencji - według Sądu Rejonowego - członkami zarządu pozwanej spółki w dniu 14 lipca 2014 r., to jest w dniu złożenia powodowi oświadczenia o

rozwiązaniu umowy o pracę, pozostawali (w dalszym ciągu) powód jako wiceprezes zarządu oraz J. S. jako prezes zarządu. W ocenie Sądu pierwszej instancji powyższe prowadzi to do wniosku, zgodnie z którym oświadczenie o rozwiązaniu umowy o pracę złożone powodowi przez reprezentującego pozwaną spółkę J. S. dotknięte było wadą podmiotową. Sąd Rejonowy przywołał art. 210 § 1 k.s.h., zgodnie z którym w umowie między spółką a członkiem zarządu oraz w sporze z nim, spółkę reprezentuje rada nadzorcza lub pełnomocnik powołany uchwałą zgromadzenia wspólników. Oświadczenie o rozwiązaniu umowy o pracę mogło zatem zostać złożone powodowi jako wchodzącemu w skład zarządu pozwanej spółki jedynie przez radę nadzorczą lub pełnomocnika. Bezsprzecznie w dniu składania powodowi oświadczenia o rozwiązaniu umowy (14 lipca 2014 r.) w pozwanej spółce nie była powołana rada nadzorcza.

Sąd Rejonowy uznał wobec tego, że J. S. nie był uprawniony do samodzielnego dokonania wobec powoda jako członka zarządu pozwanej spółki czynności prawnej, jaką jest złożenie oświadczenia o rozwiązaniu umowy o pracę. Bez znaczenia jest przy tym udzielenie J. S. upoważnienia z dnia 20 listopada 2001 r. Sąd Rejonowy wskazał, że zgodnie z tym upoważnieniem J. S. był uprawniony do podpisywania dokumentów wynikających ze stosunku pracy z pracownikami spółki. Biorąc pod uwagę treść przepisów powszechnie obowiązujących (w szczególności art. 210 § 1 k.s.h.) oraz aktów prawa wewnętrznego (w szczególności § 17 pkt 6 umowy spółki), przyjął wobec tego należało, że udzielone J. S. upoważnienie dotyczyło jedynie pracowników niebędących członkami zarządu spółki. Legitymacja do złożenia spornego oświadczenia woli - zdaniem Sądu Rejonowego - nie przysługiwałaby J. S. jako prezesowi zarządu nawet wówczas, gdyby uznać, że także zarząd, a nie jedynie pełnomocnik lub rada nadzorcza, był uprawniony do rozwiązania umowy o pracę z członkiem zarządu. Do składania oświadczeń i ich podpisywania w imieniu spółki wymagane było bowiem współdziałanie dwóch członków zarządu albo jednego członka zarządu z prokurentem. Nadto, Sąd pierwszej instancji podkreślił, że złożenie przez prezesa zarządu oświadczenia o rozwiązaniu umowy o pracę, powinno być poprzedzone podjęciem stosownej uchwały przez zarząd spółki, co wynikało z uchwały nr 1/08 z dnia 3 grudnia 2008 r. Nie można było także - w

ocenie Sądu Rejonowego - przyjąć, by prezes zarządu pozwanej spółki mógł zostać uznany za osobę zarządzającą jednostką organizacyjną w rozumieniu art. 3¹ § 1 k.p. W orzecznictwie przyjmuje się bowiem, że za osobę zarządzającą jednostką organizacyjną, nie może być uznany członek organu zarządzającego. W związku z tym Sąd Rejonowy stwierdził, że oświadczenie o rozwiązaniu umowy o pracę zostało powodowi złożone przez podmiot nieuprawniony.

Sąd pierwszej instancji wywiódł, że odwołanie ze stanowiska jest zawsze skuteczne, niezależnie od przyczyn i bez względu na dochowanie wymagań formalnych, także w razie dokonania przez podmiot nieuprawniony. Uznał, że złożone powodowi oświadczenie o rozwiązaniu umowy o pracę było skuteczne, choć prawnie wadliwe. W dniu 14 lipca 2014 r. doszło zatem do rozwiązania łączącego strony stosunku pracy, a więc nie można ustalić, że po tym dniu strony łączył stosunek pracy. Zdaniem Sądu pierwszej instancji, sankcji wadliwości podmiotowej, jaką dotknięte było oświadczenie o rozwiązaniu umowy o pracę z dnia 14 lipca 2014 r., należało poszukiwać w przepisach Kodeksu pracy. W razie naruszenia przepisów dotyczących rozwiązywania umów pracownikowi przysługuje roszczenie o przywrócenie do pracy lub o odszkodowanie (art. 56 § 1 i 2 k.p.). W ocenie Sądu Rejonowego w ustalonym stanie faktycznym zachodzi niemożliwość przywrócenia powoda do pracy, jako że postanowieniem z dnia 16 grudnia 2014 r. Sąd Rejonowy w W. Wydział VIII Gospodarczy ds. upadłościowych i naprawczych ogłosił upadłość A. sp. z o.o. z siedzibą w K. obejmującą likwidację majątku dłużnika. W dniu 21 marca 2017 r. dokonano zbycia zorganizowanej części przedsiębiorstwa wchodzącej w skład masy upadłości tego Przedsiębiorstwa, zaś w dniu 31 marca 2017 r. przekazano nabywcy U. sp. z o.o. majątek będący przedmiotem umowy. Tym samym nie istnieje już zakład pracy, do którego powód mógłby zostać przywrócony. Dlatego niemożliwe było przywrócenie do pracy a zasadne zasądzenie na rzecz powoda od pozwanej spółki odszkodowania, o którym w mowa w art. 56 § 1 w związku z art. 58 k.p.

Sąd pierwszej instancji przyjął, że już sama wadliwość oświadczenia o rozwiązaniu umowy, uzasadniała roszczenie odszkodowawcze powoda. Jednak na marginesie należało dodać, że wręczona powodowi rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia, stało w sprzeczności także z przesłankami, których zaistnienie

warunkuje możliwość skorzystania przez pracodawcę z trybu rozwiązania umowy o pracę, o jakim mowa w art. 52 § 1 pkt 1 k.p. Jak bowiem ustalono, z uwagi na trudności finansowe oraz dotyczące reprezentacji pozwanej spółki, sprzedaż wytworzonych produktów odbywała się za pośrednictwem spółek A. sp. z o.o. w organizacji (spółka utworzona przez powoda) oraz A. sp. z o.o. (spółka utworzona przez J. S.). Sprzedaż odbywała się w ten sposób, że A. sp. z o.o. w organizacji bądź A. sp. z o.o. sprzedawały klientom produkty wytworzone przez pozwaną spółkę. Klienci płacili w kasie pozwanej spółki gotówką i była wówczas wystawiana faktura. W przypadku osób, które nie miały możliwości przekazania gotówki w kasie, pieniądze były przelewane na konto A. sp. z o.o. w organizacji bądź na konto A. sp. z o.o. Strona pozwana wystawiała następnie fakturę. Sąd Rejonowy ustalił, że w tym trybie doszło też do spornej sprzedaży czyszczalni wstępnego czyszczenia, która została nabyta od strony pozwanej przez A. sp. z o.o. w organizacji, a następnie w imieniu A. sp. z o.o. w organizacji sprzedana klientowi, który przekazał należność, opłacając fakturę wystawioną przez A. sp. z o.o. w organizacji. Posiadając już przekazane przez klienta środki, powód zwrócił się do strony pozwanej o wystawienie faktury na A. sp. z o.o. w organizacji, do czego jednak nie doszło. Z tej też przyczyny nie doszło do przekazania pieniędzy pozwanej spółce. Nie można więc uznać, by powód celowo podał kontrahentowi numer bankowy spółki w organizacji, a nie strony pozwanej, dążąc do przywłaszczenia pieniędzy.

Wyrokiem z dnia 30 maja 2019 r., VIII Pa (...), Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w W. oddalił apelację powoda (pkt I) oraz zasądził od niego na rzecz strony pozwanej kwotę 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu odwoławczym (pkt II). Sąd Okręgowy podzielił stanowisko Sądu Rejonowego, że oświadczenie o rozwiązaniu umowy o pracę z powodem przez podmiot nieuprawniony było skuteczne, choć wadliwe. Zdaniem Sądu Okręgowego sankcja nieważności rozwiązania umowy o pracę jest możliwa, lecz jedynie w szczególnych okolicznościach. Nie zaistniały przesłanki zastosowania sankcji nieważności do oświadczenia o rozwiązaniu umowy o pracę z powodem, polegające na dokonaniu tej czynności niezgodnie z wolą pracodawcy i niepotwierdzeniu jej przez pracodawcę. Pozwana spółka wykazała, że jej wolą było rozwiązanie stosunku pracy, co przejawiało się już w samym złożeniu oświadczenia

z dnia 14 lipca 2014 r. przez członka zarządu, a następnie wola ta została potwierdzona wejściem przez pracodawcę w spór będący przedmiotem postępowania. Mając to na uwadze, Sąd Okręgowy stwierdził, że w dniu 14 lipca 2014 r. doszło do rozwiązania łączącego strony stosunku pracy, wobec czego Sąd Rejonowy trafnie uznał, że nie można ustalić, aby po tym dniu strony łączył stosunek pracy.

Według Sądu Okręgowego uwzględnienie roszczenia o przywrócenie do pracy nie było możliwe, gdyż nie istnieje zakład pracy. Zasadzenie przez Sąd pierwszej instancji odszkodowania w wysokości trzymiesięcznego wynagrodzenia za niezgodne z przepisami prawa rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia było zaś uzasadnione, gdyż zostało dokonane ono przez podmiot nieuprawniony. Nadto zachowanie powoda nie stanowiło ciężkiego naruszenia podstawowych obowiązków pracowniczych.

W skardze kasacyjnej od wyroku Sądu drugiej instancji powód zarzucił naruszenie prawa materialnego, to jest: 1) art. 104 k.c. w związku z art. 210 § 1 k.s.h. i art. 300 k.p., przez nieprawidłową wykładnię przejawiającą się w przyjęciu, że na gruncie prawa pracy w zasadzie nie zachodzi możliwość zastosowania sankcji nieważności czynności prawnej polegającej na złożeniu pracownikowi przez osobę nieuprawnioną (niebędącą pracodawcą ani też nieposiadającą umocowania od pracodawcy) oświadczenia o rozwiązaniu umowy o pracę bez wypowiedzenia w sytuacji, gdy jest to sprzeczne z zasadą nieważności czynności prawnych sprzecznych z ustawą, a nadto narusza zasadę trwałości stosunku pracy, zaś norma art. 300 k.p. pozwala na odpowiednie stosowanie do stosunków pracy norm prawa cywilnego, a w konsekwencji istnieje możliwość stwierdzenia nieważności takiej czynności prawnej; 2) art. 58 § 1 i 2 k.c. w związku z art. 210 § 1 k.s.h. oraz art. 300 i 8 k.p., przez nieprawidłową wykładnię przejawiającą się w przyjęciu, że na gruncie prawa pracy w zasadzie nie zachodzi możliwość zastosowania sankcji nieważności czynności prawnej polegającej na złożeniu pracownikowi przez osobę nieuprawnioną (niebędącą pracodawcą ani też nieposiadającą umocowania od pracodawcy) oświadczenia o rozwiązaniu umowy o pracę bez wypowiedzenia w sytuacji, gdy jest to sprzeczne z zasadą nieważności czynności prawnych sprzecznych z ustawą, brakiem ochrony prawnej dla czynności sprzecznych ze

społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa oraz z zasadami współżycia społecznego, a nadto naruszeniem zasady trwałości stosunku pracy, zaś norma art. 300 k.p. pozwala na odpowiednie stosowanie do stosunków z zakresu prawa pracy norm prawa cywilnego, a w konsekwencji istnieje możliwość stwierdzenia nieważności takiej czynności prawnej w szczególności w sytuacji, w której działania osoby nieuprawnionej nie znajdują ochrony ze względu na treść normy art. 8 k.p.;

3) art. 210 § 1 k.s.h., przez nieprawidłową interpretację polegającą na przyjęciu, że w wypadku składania oświadczenia o rozwiązaniu umowy o pracę przez osobę nieumocowaną (w ramach działania spółki z o.o. względem pracownika będącego członkiem zarządu tej spółki) podmiotem uprawnionym do potwierdzenia takiej czynności prawnej bez umocowania jest osoba - dalej nieposiadająca umocowania wymaganego przez art. 210 § 1 k.s.h., która takie wadliwe oświadczenie złożyła w sytuacji, gdy takie oświadczenie imieniem pracodawcy - potwierdzające oświadczenie o rozwiązaniu umowy o pracę - może zostać złożone jedynie przez podmiot spełniający warunki przewidziane przez art. 210 § 1 k.s.h.;

4) art. 8 k.p., przez niezastosowanie polegające na udzieleniu ochrony prawnej dla działania sprzecznego ze społeczno-gospodarczym uprawnieniem do rozwiązywania umowy o pracę bez zachowywania okresu wypowiedzenia w sytuacji, gdy czynność ta podjęta została przez J. S., jedynie w celu realizacji z góry powziętego zamiaru pozbawienia powoda źródła utrzymania i wpływu na działanie zarządzanej przez niego spółki, której jednocześnie był udziałowcem, co implikuje, że działania te były bezprawne nie tylko na gruncie przepisów prawa pracy, ale również zmierzały do nielegalnego przejęcia spółki i jako takie nie mogą spotkać się z ochroną prawną;

5) art. 189 k.p.c., przez jego niewłaściwe zastosowanie i oddalenie powództwa o ustalenie istnienia stosunku pracy w sytuacji, gdy w sprawie zaistniały okoliczności uzasadniające stwierdzenie nieważności oświadczenia o rozwiązaniu umowy o pracę bez zachowania okresu wypowiedzenia, jak również przepisy prawa pracy nie wykluczają możliwości ustalenia istnienia stosunku pracy i wytoczenia powództwa o stwierdzenie istnienia takiego stosunku właśnie w oparciu o art. 189 k.p.c.;

6) art. 23¹ § 1 i 2 k.p., przez niezastosowanie, mimo że w toku postępowania upadłościowego pozwany syndyk zbył zorganizowaną część przedsiębiorstwa, w ramach której zatrudniony był powód, a w konsekwencji doszło do przejścia

wszelkich uprawnień i obowiązków wynikających z umowy o pracę powoda na nabywcę przedsiębiorstwa, czego skutkiem była możliwość orzeczenia o przywróceniu powoda do pracy, a jednocześnie konieczność dopuszczenia do udziału w sprawie nabywcy zakładu pracy, którego odpowiedzialność była odpowiedzialnością solidarną z pozwanym.

Skarżący podniósł ponadto zarzut naruszenia przepisów postępowania, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, a mianowicie: 1) art. 328 § 2 w związku z art. 378 § 1 k.p.c., przez sporządzenie uzasadnienia wyroku z pominięciem wyjaśnienia podstawy prawnej orzeczenia oraz nieodniesienie się do wszystkich zarzutów apelacji; 2) art. 477 k.p.c., przez nieuzasadnione niezastosowanie tej normy oraz nieuwzględnienie tego naruszenia przez Sąd Okręgowy w postępowaniu apelacyjnym, a przejawiające się w zaniechaniu wezwania z urzędu do postępowania nabywcy zorganizowanej części przedsiębiorstwa, w której zatrudniony był powód, a na którego przeszedł stosunek pracy oraz dotychczasowe zobowiązania wynikające z tego stosunku w myśl normy art. 23¹ § 1 i 2 k.p. w sytuacji, gdy dokonanie prawidłowego wezwania doprowadziłoby do możliwości uznania powództwa w zakresie przywrócenia powoda do pracy.

W uzasadnieniu skargi kasacyjnej - poza argumentacją dotyczącą podniesionych zarzutów - powód wywiódł, że nie może pogodzić się z poglądem, iż będąc przez ponad 20 lat równorzędnym współwłaścicielem dużego przedsiębiorstwa o wartości co najmniej 80 mln zł, zatrudniającego 350 pracowników, w wyniku bezprawnych działań drugiego współnika miałaby pozostać skuteczna czynność polegająca na wypowiedzeniu mu umowy o pracę z "rażącym łamaniem prawa".

Skarżący wniósł o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie zwrotu kosztów procesu za wszystkie instancje i kosztów postępowania kasacyjnego.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną strona pozwana - syndyk masy upadłości wniósł o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania, a w razie przyjęcia, o oddalenie skargi oraz w każdym przypadku o zasądzenie kosztów zastępstwa prawnego. W uzasadnieniu syndyk podniósł w szczególności, że ocena prawidłowości

zastosowania art. 8 k.p. na etapie postępowania kasacyjnego powinna mieć charakter wyjątkowy. Z taką sytuacją nie mamy do czynienia. Spółka znajduje się w upadłości likwidacyjnej, a co istotne sam powód wnosił o jej ogłoszenie. Pozwany syndyk podniósł, że zachowanie powoda było nieprawidłowe, gdyż w toku rozstrzygnięcia wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych w 2013 r. wyzbył się domu na rzecz swojej małżonki. Zatem był świadomy złej sytuacji spółki. Wskutek zaniedbań zarządu spółki i ich pełnomocnika doszło do oddalenia powództwa spółki związanego z tzw. opcjami walutowymi o zapłatę kwoty 3.371.992 zł wraz odsetkami, która pozwoliłaby na zaspokojenie wierzycieli spółki. W ocenie pozwanego ustalenie istnienia stosunku pracy byłoby sprzeczne ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa. Pozwany podkreślił także, że sprzedaż zorganizowanej części przedsiębiorstwa nastąpiła w toku postępowania upadłościowego i wobec tego miał zastosowanie art. 313 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe i naprawcze (jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 1228 ze zm.; dalej jako Prawo upadłościowe), według którego sprzedaż w toku postępowania upadłościowego ma skutki sprzedaży egzekucyjnej. Zatem nabywca nie odpowiada za zobowiązania upadłego. Dopiero od dnia 8 października 2019 r. do Prawa upadłościowego został dodany art. 317 ust. 2a, zgodnie z którym art. 23¹ k.p. stosuje się odpowiednio.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nieuzasadniona i dlatego podlega oddaleniu. Główny przedstawiony w niej zarzut dotyczy możliwości zastosowania sankcji nieważności czynności prawnej polegającej na złożeniu pracownikowi oświadczenia woli o rozwiązaniu umowy o pracę przez osobę nieuprawnioną (tak zwana wadliwość podmiotowa). W tej kwestii orzecznictwo Sądu Najwyższego należy uznać za utrwalone i jednolite. Sąd Najwyższy wielokrotnie podkreślał niemożność zastosowania w takim przypadku konstrukcji nieważności czynności prawnej (art. 58 § 1 lub § 2 k.c.), gdyż byłoby to niezgodne z zasadami prawa pracy (por. wyrok z dnia 17 listopada 1997 r., I PKN 351/97, OSNAPiUS 1998 nr 17, poz. 501). W szczególności w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2008 r., II PK

56/08 (Monitor Prawa Pracy 2009 nr 1, s. 34) przyjęto, że każda jednostronna deklaracja pracodawcy o ustaniu stosunku pracy, dokonana nawet z naruszeniem prawa, prowadzi do ustania stosunku pracy w terminie wskazanym przez pracodawcę, bo wszelkie jego czynności, nawet bezprawne, zmierzające do rozwiązania stosunku pracy są skuteczne i mogą być podważone wyłącznie w drodze odpowiedniego powództwa przewidzianego Kodeksem pracy (podobnie w wyrokach Sądu Najwyższego z: 19 stycznia 2000 r., I PKN 495/99, OSNAPiUS 2001 nr 11, poz. 376; 29 maja 2006 r., I PK 189/05, OSNP 2007 nr 11-12, poz. 154 oraz 2 czerwca 2006 r., I PK 250/05, OSNP 2007 nr 11-12, poz. 156, Przegląd Sądowy 2007 nr 10, s. 179, z glosą A. Musiały). W wyroku z dnia 16 czerwca 1999 r., I PKN 117/99 (OSNAPiUS 2000 nr 17, poz. 646) Sąd Najwyższy przyjął, że wypowiedzenie umowy o pracę powoduje jej rozwiązanie także wtedy, gdy oświadczenie to złożył niewłaściwy organ osoby prawnej, zwłaszcza jeżeli pracodawca podejmuje później czynności potwierdzające ustanie stosunku pracy, takie jak wydanie świadectwa pracy, a zwłaszcza gdy nie dopuszcza pracownika do pracy w przekonaniu, że złożył mu oświadczenie woli o rozwiązaniu umowy o pracę. Sąd Najwyższy stwierdzał także, że wskutek skomplikowania form organizacyjnych i reguł reprezentacji pracodawców, bardzo często występują nieprawidłowości podmiotowe dokonywanych przez nich czynności z zakresu prawa pracy. Przemawia to za uznaniem, że niezgodność z prawem rozwiązania umowy o pracę wynikająca z niewłaściwej reprezentacji pracodawcy przy jej wypowiedzaniu nie powoduje nieważności wypowiedzenia, lecz w takim przypadku sąd na żądanie pracownika może orzec o bezskuteczności wypowiedzenia, przywróceniu pracownika do pracy lub odszkodowaniu - art. 45 k.p. (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego z: 22 kwietnia 1998 r., I PKN 58/98, OSNAPiUS 1999 nr 8, poz. 280 oraz 11 maja 1999 r., I PKN 662/98, OSNAPiUS 2000 nr 14, poz. 539). Nie ma przy tym istotnego znaczenia, czy "wadliwości podmiotowe" wypowiedzenia są naruszeniem "przepisów o wypowiedzaniu umów o pracę" w ścisłym znaczeniu tego określenia. Warto także podkreślić, że co prawda, zgodnie z art. 104 zdanie pierwsze k.c., jednostronna czynność prawna dokonana w cudzym imieniu bez umocowania lub z przekroczeniem jego zakresu jest nieważna, jednak sankcja określona w tym przepisie nie ma zastosowania do czynności rozwiązującej umowę

o pracę, bowiem byłoby to sprzeczne z zasadą wzruszalności skutków wadliwego wypowiedzenia umowy o pracę tylko na żądanie pracownika wyrażone przez wystąpienie przez niego do sądu z roszczeniami określonymi w art. 45 § 1 k.p. Z tego względu - zgodnie z art. 300 k.p. - przepisy Kodeksu cywilnego mogą być stosowane w takich przypadkach jedynie odpowiednio, tzn. z wyłączeniem sankcji nieważności (por. wyroki Sądu Najwyższego z: 9 maja 2006 r., II PK 270/05, OSNP 2007 nr 9-10, poz. 125; Monitor Prawa Pracy 2008 nr 5, z glosą A. Rzeteckiej-Gil oraz 16 stycznia 2009 r., I PK 127/08, OSNP 2010 nr 15-16, poz. 183). W uzasadnieniu wyroku z 9 maja 2006 r., II PK 270/05, Sąd Najwyższy przyjął ponadto, że odstąpienie od stosowania sankcji wadliwego wypowiedzenia stosunku pracy określonych w art. 45 § 1 k.p. na rzecz sankcji określonych w Kodeksie cywilnym może występować tylko w wyjątkowych przypadkach, w których wypowiedzenie stosunku pracy w imieniu pracodawcy zostało dokonane niezgodnie z jego wolą, a jego dokonanie nie zostało potwierdzone przez pracodawcę (por. też uchwały Sądu Najwyższego z dnia 21 września 1989 r., III PZP 41/89, OSNCP 1990 nr 9, poz. 111; OSP 1992 nr 4, poz. 84, z glosą L. Sobol i z dnia 23 marca 1993 r., I PZP 1/93, OSNCP 1993 nr 12, poz. 210 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 2005 r., II PK 241/04, OSNP 2005 nr 24, poz. 393). Pogląd co do niemożliwości stosowania sankcji nieważności w przypadku niezgodnego z prawem rozwiązania umowy o pracę zdecydowanie przeważa w doktrynie (zob. B. Cudowski: Roszczenia z tytułu bezprawnego wypowiedzenia umowy o pracę na czas określony, PiZS 2011 nr 6, s. 18; P. Prusinowski: Zasady prawa pracy a zakończenie stosunku pracy - na tle orzecznictwa Sądu Najwyższego, PiZS 2014 nr 3, s. 28; K. Jaśkowski, E. Maniewska: Komentarz aktualizowany do Kodeksu pracy, Warszawa 2021, Komentarz do art. 31 k.p.; odmiennie A. Rzetecka-Gil: Glosa do wyroku z dnia 9 maja 2006 r., II PK 270/05, Monitor Prawa Pracy 2008 nr 5). Biorąc pod uwagę powyższe nie jest uzasadniony zarzut skargi kasacyjnej naruszenia przez Sąd drugiej instancji art. 104 i 58 k.c. w związku z art. 210 k.s.h. i art. 300 k.p. Nie można bowiem uznać, że złożone powodowi oświadczenie o rozwiązaniu umowy o pracę było nieważne. Rację ma więc w tym względzie Sąd Okręgowy, że rozwiązanie umowy o pracę z powodem było ważne, choć wadliwe

ze względu na dokonanie go przez podmiot nieuprawniony (a także niezgodnie z art. 52 § 1 pkt 1 k.p.).

W związku z tym nie doszło do naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 328 § 2 w związku z art. 378 § 1 k.p.c., jak i do naruszenia art. 189 k.p.c., na podstawie którego skarżący dążył do uwzględnienia żądania ustalenia istnienia stosunku pracy. Skoro umowa o pracę została skutecznie rozwiązana, to niezasadne było powództwo w zakresie ustalenia istnienia stosunku pracy (por. powołana uchwała z dnia 21 września 1989 r., III PZP 41/89, oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 21 czerwca 2005 r., II PK 317/04, OSNP 2006 nr 3-4, poz. 48 i z dnia 14 maja 2012 r., II PK 238/11, OSNP 2013 nr 7-8, poz. 81).

Sąd Okręgowy (ani Sąd Rejonowy) nie stosował art. 8 k.p. i przepis ten nie miał w ogólności zastosowania, a więc nie mógł zostać naruszony. Służy on do obrony przed wykonywaniem prawa podmiotowego przez stronę uprawnioną, a nie jako podstawa roszczeń (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 1954 r., II CO 26/54, OSNCK 1955 nr II, poz. 30; orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 1955 r., IV CR 395/55, OSN 1956 nr II, poz. 39; PiP 1958 nr 3, s. 529, z glosą A. Kędzierskiej i z dnia 13 maja 1957 r., 2 CR 343/57, OSPiKA 1958 nr 1, poz. 19 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2011 r., I PK 239/10, LEX nr 896460). Jeżeli chodzi o sankcję nieważności czynności prawnej (rozwiązania umowy o pracę) sprzecznej z zasadami współżycia społecznego, to dotyczy jej art. 58 § 2 k.c., który wyłącza art. 8 k.p. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 lipca 2020 r., II CSK 558/18, OSNC 2021 nr 1, poz. 6). Przepis art. 58 § 2 k.c. nie został naruszony, gdyż sankcja nieważności nie ma zastosowania do rozwiązania umowy o pracę (co wyżej przedstawiono). Jeżeli chodzi natomiast o oddalenie żądania przywrócenia do pracy, to również w tym zakresie nie był stosowany art. 8 k.p. Sądy obu instancji uznały bowiem, że przywrócenie do pracy jest niemożliwe wskutek sprzedaży zakładu pracy w znaczeniu przedmiotowym. Sądy na podstawie art. 56 § 1 k.p. wybrały więc uwzględnienie roszczenia o odszkodowanie (wskazanego w żądaniu jako alternatywne). Nawet, gdyby przyjąć, że powód dochodził wyłącznie przywrócenia do pracy a formuła pozwu miała charakter ewentualny (żądanie odszkodowania zostało zgłoszone na wypadek uznania przywrócenia do pracy za bezzasadne), to i tak Sądy mogły - przy ustaleniu i

ocenie prawnej, że przywrócenie do pracy jest niemożliwe - zastosować art. 45 § 2 w związku z art. 56 § 2 k.p. Kończąc wątek stosowania się stron (innych osób, w tym byłego współnika powoda) do zasad współżycia społecznego (zasad moralnych), czy też ich naruszania, to w tym zakresie twierdzenia i oceny przedstawione w skardze kasacyjnej i odpowiedzi na skargę są ze sobą sprzeczne (wzajemne naruszanie tych zasad; por. przykładowo wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2011 r., I PK 135/10, Monitor Prawa Pracy 2011 nr 9, s. 475). Sąd Najwyższy nie może w żadnym zakresie podjąć próby oceny tych wzajemnych zarzutów, gdyż nie są one objęte ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia a tymi ustaleniami jest związany w postępowaniu kasacyjnym (art. 398¹³ § 2 k.p.c.).

Naruszenie art. 23¹ § 1 i 2 k.p. ma według skarżącego polegać na pominięciu konstrukcji przejścia zakładu pracy (przejęcia pracowników) wskutek sprzedaży w trakcie postępowania upadłościowego zorganizowanej części przedsiębiorstwa, co stało u podstaw uznania niemożliwości przywrócenia powoda do pracy. Stosowanie art. 23¹ k.p. w trakcie procedur upadłościowych jest szeroko komentowane w orzecznictwie i literaturze, również w kontekście zgodności z prawem europejskim. Należy przywołać art. 5 ust. 1 dyrektywy Rady 2001/23/WE z dnia 12 marca 2001 r. w sprawie zbliżania ustawodawstw Państw Członkowskich odnoszących się do ochrony praw pracowniczych w przypadku przejęcia przedsiębiorstw, zakładów lub części przedsiębiorstw lub zakładów (Dz.U.UE polskie wydanie specjalne Rozdział 05, Tom 04, s. 98), zgodnie z którym, o ile państwa członkowskie nie postanowią inaczej, mechanizm zmiany pracodawcy, zakaz rozwiązywania stosunku pracy uzasadnionego transferem czy utrzymanie dotychczasowych warunków zatrudnienia, nie mają zastosowania, jeżeli wobec zbywającego prowadzone jest postępowanie upadłościowe lub inne podobne postępowanie, wszczęte w celu likwidacji aktywów zbywającego i jeżeli znajduje się on pod nadzorem właściwego organu publicznego (którym może być likwidator upoważniony przez właściwy organ publiczny). A zatem - mimo generalnego wyłączenia konstrukcji przejścia zakładu pracy w przypadku procedur upadłościowych - w dyrektywie przewidziano możliwość odmiennego uregulowania tej kwestii przez państwo członkowskie (por. wyroki Europejskiego Trybunału

Sprawiedliwości z dnia 7 stycznia 1985 r. w sprawie C-135/83, H.B.M. Abels przeciwko The Administrative Board of the Bedrifsvereniging voor de Metaalindustrie, ECR 1985, s. 469 oraz z dnia 7 lutego 1985 r. w sprawie C-179/83, Industriebond FNV i Federatie Nederlandse Vakbeweging (FNV) przeciwko Państwu Holenderskiemu, ECR 1985, s. 511).

Dopuszczalność stosowania art. 23¹ k.p. do przedsiębiorstw znajdujących się w stanie upadłości jest przyjmowana w literaturze (T. Liszcz: Prawo pracy, Warszawa 2008; I. Twardowska-Mędrek, Przejście zakładu pracy na innego pracodawcę, Warszawa 2011; R. Adamus: Przedsiębiorstwo upadłego w upadłości likwidacyjnej, Warszawa 2011; K. Jaśkowski, E. Maniewska: Komentarz aktualizowany do Kodeksu pracy, Warszawa 2021, Komentarz do art. 23¹ k.p.). Uznając szeroką formułę przejścia zakładu pracy, polski ustawodawca przesądził, że przejście pracowników wskutek przejścia zakładu pracy lub jego części na innego pracodawcę (o ile oczywiście spełnione są przesłanki transferu) wystąpi także wówczas, gdy wobec dotychczasowego pracodawcy toczy się postępowanie upadłościowe czy likwidacyjne (por. Ł. Pisarczyk, Rozdział 4.3. Wpływ przejścia na stosunki pracy w prawie polskim [w:] Przejście zakładu pracy na innego pracodawcę, Warszawa 2013). Przejścia zakładu pracy postawionego w stan upadłości na innego pracodawcę (a tym samym przejścia zatrudnionych pracowników) nie wyłącza art. 23¹ k.p., który nie ogranicza zakresu zdarzeń mogących stanowić jego podstawę. Wątpliwości budzi natomiast zakres stosowania art. 23¹ k.p. w przypadku przejścia zakładu pracy w następstwie sprzedaży zakładu pracy w trakcie procedur upadłościowych. Podnosi się, że przepis ten powinien być interpretowany w zgodzie z funkcją, celami i założeniami prawa upadłościowego w ten sposób, że jakkolwiek nabywca staje się z mocy prawa stroną w dotychczasowych stosunkach pracy (art. 23¹ § 1 k.p.), to jednak nie może ponosić z mocy prawa odpowiedzialności za zobowiązania wynikające ze stosunku pracy, które powstały przed ogłoszeniem upadłości. Wyłączone jest zatem stosowanie art. 23¹ § 2 k.p. (P. Janda: Prawo upadłościowe. Komentarz, Warszawa 2020). Do takiego wniosku prowadzi odczytanie art. 317 ust. 2 zdanie drugie Prawa upadłościowego, który stanowi, że nabywca przedsiębiorstwa upadłego nabywa je w stanie wolnym od obciążeń i nie odpowiada za zobowiązania upadłego. Przepis

art. 317 ust. 2 Prawa upadłościowego stanowi więc *lex specialis* do art. 23¹ § 2 k.p. (por. M. Gersdorf, M. Raczkowski, K. Rączka, Kodeks pracy. Komentarz, wyd. III, Warszawa 2014; A. Tomanek: Rozwiązywanie stosunków pracy w świetle nowych przepisów o postępowaniu upadłościowym i restrukturyzacyjnym, PiZS 2016 nr 8, s. 23). To samo wynika z art. 313 ust. 1 Prawa upadłościowego, według którego sprzedaż dokonana w postępowaniu upadłościowym ma skutki sprzedaży egzekucyjnej. W tym względzie niczego w istocie nie zmienił art. 317 ust. 2a Prawa upadłościowego dodany z dniem 8 października 2019 r. przez art. 1 pkt 36 lit. a ustawy z dnia 30 sierpnia 2019 r. (Dz.U. z 2019 r., poz. 1802). Dodanie tego przepisu miało na celu usunięcie podnoszonych w literaturze wątpliwości (zastrzeżeń czy też sprzeciwów) co do stosowania art. 23¹ k.p. w toku postępowania upadłościowego (przede wszystkim F. Zedler, P. Zimmerman: Skutki przejścia zakładu pracy w rozumieniu art. 231 Kodeksu pracy w toku postępowania upadłościowego, Polski Proces Cywilny 2013 nr 1, s. 7). Zgodnie z tym dodanym przepisem art. 317 ust. 2a Prawa upadłościowego, art. 23¹ k.p. stosuje się odpowiednio. Jednakże ze względu na cel postępowania upadłościowego (jak najpełniejsze zaspokojenie wierzycieli) oraz służącą temu celowi zasadę bezobciążeniowego (pierwotnego) nabycia składników masy upadłości, stosowanie to odbywa się z pominięciem art. 23¹ § 2 k.p. (tak: M. Możdżeń [w:] Prawo upadłościowe. Komentarz, pod red. A.J. Witosza, Warszawa 2021). Oznacza to, że zarówno w stanie prawnym przed przedstawioną nowelizacją Prawa upadłościowego polegającą na dodaniu art. 317 ust. 2a, jak i po tej zmianie, przejście zakładu pracy lub jego części na innego pracodawcę w toku postępowania upadłościowego powodowało i powoduje przejęcie zatrudnionych pracowników zgodnie z art. 23¹ § 1 k.p., a nie powodowało i nie powoduje odpowiedzialności podmiotu przejmującego za zobowiązania wynikające ze stosunków pracy powstałych przed przejściem (nie stosuje się art. 23¹ § 2 k.p.).

W rzeczywistości nie było rozbieżności w orzecznictwie Sądu Najwyższego co do stosowania art. 23¹ § 1 k.p. (przejęcia pracowników) w razie przejścia (sprzedaży, transferu) przedsiębiorstwa lub zorganizowanej jego części w toku postępowania upadłościowego. Wątpliwość (rozbieżność) dotyczyła stosowania art. 41¹ § 1 k.p., czyli wyłączenia przepisów o szczególnej ochronie trwałości

stosunku pracy w razie ogłoszenia upadłości lub likwidacji pracodawcy, w przypadku, gdy w toku postępowania upadłościowego (likwidacyjnego) dochodzi do transferu zakładu pracy (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 września 1998 r., I PKN 310/98, OSNAPIUS 1999 nr 19, poz. 614; z dnia 16 maja 2001, I PKN 573/00, OSNP 2003 nr 5, poz. 124 i z dnia 19 sierpnia 2004 r., I PK 489/03, OSNP 2005 nr 6, poz. 78; PiZS 2005 nr 7, s. 32, z glosą Ł. Pisarczyka oraz uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16 marca 2010 r., I PZP 2/10, OSNP 2011 nr 7-8, poz. 97). Sąd Najwyższy uznawał natomiast bez rozbieżności, że w takiej sytuacji (transfer zakładu pracy w toku postępowania upadłościowego) dochodzi do przejęcia pracowników na zasadzie art. 23¹ § 1 k.p. (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 2001 r., I PKN 747/00, OSNP 2003 nr 24, poz. 590; z dnia 13 stycznia 2005 r., II PK 119/04, OSNP 2005 nr 16, poz. 247; OSP 2006 nr 4, poz. 42, z glosą Z. Gawlika i glosą A. Tomanka; Glosa 2008 nr 2, s. 60, z glosą J. Pałysa oraz z dnia 28 czerwca 2013 r., I PK 34/13, OSNP 2014 nr 3, poz. 39). W aktualnym stanie prawnym - po 8 października 2019 r. - nie może to budzić żadnych wątpliwości.

W związku z poczynionymi rozważaniami Sąd Najwyższy stwierdza, że w ustalonym stanie faktycznym, czyli w przypadku sprzedaży zorganizowanej części przedsiębiorstwa przez syndyka w trakcie postępowania upadłościowego przed dniem 8 października 2019 r., dochodziło do przejęcia pracowników zatrudnionych w tym przedsiębiorstwie na podstawie art. 23¹ § 1 k.p. Oznacza to jednak niezasadność kasacyjnego zarzutu naruszenia tego przepisu, jako że wskutek wcześniejszego, skutecznego rozwiązania umowy o pracę z powodem, nie był on już pracownikiem zatrudnionym w przedsiębiorstwie podlegającym sprzedaży przez syndyka (rozwiązanie z powodem umowy o pracę nie miało też żadnego związku z tą sprzedażą). Przejście zakładu pracy lub jego części na innego pracodawcę nie może stanowić przyczyny uzasadniającej wypowiedzenie przez pracodawcę stosunku pracy (art. 23¹ § 6 k.p.). Jednakże przejęcie pracowników przez nowego pracodawcę (nabywcę przedsiębiorstwa) dotyczy tylko pracowników zatrudnionych u dotychczasowego pracodawcy w chwili (dacie) przejścia zakładu pracy.

Już z tego względu nietrafny jest zarzut naruszenia art. 477 k.p.c. w związku z art. 23¹ § 1 k.p. W postępowaniu wszczętym z powództwa pracownika wezwania

do udziału w sprawie, o którym mowa w art. 194 § 1 i § 3 k.p.c. (tak zwanego dopozwania), sąd może dokonać również z urzędu. Dotyczy to jednak wyłącznie postępowania przed sądem pierwszej instancji i tylko wówczas, gdy okaże się, że powództwo nie zostało wniesione przeciwko osobie, która powinna być w sprawie stroną pozwaną (art. 194 § 1 k.p.c.) lub powództwo o to samo roszczenie może być wytoczone przeciwko innym jeszcze osobom, które nie występują w sprawie w charakterze pozwanych (art. 194 § 3 k.p.c.). Ponieważ powód nie był już pracownikiem strony pozwanej w chwili sprzedaży zorganizowanej części przedsiębiorstwa, to nie został przejęty przez jego nabywcę i nie było podstaw dokonywania dopozwania innych osób. Sąd pierwszej instancji nie dokonał dopozwania, a w postępowaniu apelacyjnym było to już niemożliwe (art. 391 § 1 zdanie drugie k.p.c.). Sąd drugiej instancji nie mógł z urzędu uwzględnić ewentualnego zarzutu naruszenia przez Sąd Rejonowy art. 477 k.p.c. (choć takie naruszenie procedury oznacza nierozpoznanie istoty sprawy; por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 czerwca 2015 r., I PZ 8/15, OSNP 2017 nr 3, poz. 31), gdyż sąd drugiej instancji rozpoznający sprawę na skutek apelacji jest związany zarzutami dotyczącymi naruszenia prawa procesowego i w granicach zaskarżenia bierze z urzędu pod uwagę jedynie nieważność postępowania (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., zasada prawna, III CZP 49/07, OSNC 2008 nr 6, poz. 55; Monitor Prawniczy 2008 nr 22, s. 37, z uwagami M. Kowalczyk; Palestra 2009 nr 1, s. 270, z glosą G. Rząsy i A. Urbańskiego). W rozpoznawanej sprawie Sąd Okręgowy (a jego wyrok jest zaskarżony skargą kasacyjną) nie mógł zastosować art. 477 w związku z art. 194 § 1 i 3 k.p.c. przez wezwanie do udziału w sprawie nabywcy przedsiębiorstwa oraz nie mógł z urzędu uwzględnić ewentualnego naruszenia tych przepisów przez Sąd pierwszej instancji. Zarzut naruszenia art. 477 k.p.c. (w aspekcie czysto procesowym) nie stanowi więc również usprawiedliwionej podstawy skargi kasacyjnej (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 3 kwietnia 2001 r., I PKN 342/00, OSNP 2003 nr 1, poz. 15; z dnia 19 maja 2009 r., II PK 288/08, OSNP 2011 nr 1-2, poz. 8; OSP 2011 nr 7-8, poz. 87, z glosą W. Jędrychowskiej-Jaros oraz z dnia 18 listopada 2014 r., II PK 5/14, OSNP 2016 nr 5, poz. 58).

Z powyższych względów Sąd Najwyższy oddalił skargę kasacyjną na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. O kosztach orzeczono na mocy art. 98 § 1 k.p.c.